

Sådan sikrer vi vores drikkevand

Danske Vandværker har **fire overordnede anbefalinger** for den kommende regeringsperiode:

Vi foreslår:

Flerdoblning af beskyttet areal til drikkevand – etablering af grundvandsparker

Danmark har brug for en samlet plan for beskyttelse af vores drikkevand, fordi der bliver fundet flere og flere forurenende stoffer i grund- og drikkevandet. Målet er en flerdoblning af vores arealer til grundvandsbeskyttelse, så vi sikrer rent drikkevand, også til kommende generationer.

Etablering af grundvandsparker, hvor der er forbud mod brug af pesticider og andre forurenende stoffer, som risikerer at havne i det grundvand, vi bruger til drikkevand. På områderne kan der rejses skov, etableres økologisk drift, vild natur eller for eksempel solcelleanlæg.

Det samlede areal for beskyttelse skal flerdobles over de næste 10-20 år.

Effektiv og klimavenlig udnyttelse af vores vandressourcer

Vi risikerer på sigt at blive udfordret på vores grund- og drikkevandsressource på grund af klimaforandringer, byudvikling og befolkningsvækst. Selvom der i Danmark er langt til den massive mangel på vand, man ser i andre dele af verden, er vores vandressource så dyrebar, at det er vigtigt, vi udnytter den på en bæredygtig måde.

For at sikre en bæredygtig og effektiv udnyttelse af vores vandressourcer, skal der opstilles mål for, hvordan vi mest effektivt udnytter vandet i både industri, landbrug og private husholdninger. Det kan fx være gennem standarder for virksomheders "water footprint" og todelte vandsystemer, hvor regnvand udnyttes i husholdningerne.

Investeringer i vand skal sikre job og velfærd

Går vi går forrest for drikkevandet, baner vi også vej for, at danske virksomheder udvikler nye teknologiske løsninger, som kan eksporteres til Europa, USA og andre dele af verden, hvor rent vand i tilstrækkelige mængder kun er noget, man kan drømme om. Vandforsyninger og industrien skal spille tæt sammen.

Flere investeringer i vandteknologi. Der afsættes årligt 25 mio. kr. ekstra til statslige investeringer i vandteknologi – fx via grønne fonde og statslige forsknings- og udviklingsprogrammer.

Bevar det demokratiske ejerskab til drikkevandet – og hylt det lokale engagement og ansvar

Dansk drikkevandsforsyning er baseret på en decentral model med både små og store forsyninger. De mange forbrugerejede vandværker skaber lokalt engagement, og en effektiv og omkostningsbevidst forsyningsstruktur, når forbrugerne selv har indflydelse på de beslutninger, der træffes. Den model vil vi gerne styrke og bevare.

Der skal sikres gode rammer for de forbrugerejede vandværker. Det indebærer forståelse for, at større enheder ikke nødvendigvis er mere effektive end små, og behov for en enkel og ubureaukratisk regulering. Alle forbrugerejede vandværker skal have mulighed for at udtræde af den økonomiske regulering i vandsektorloven. Vandværkerne skal generelt have vide rammer til at tage lokalt ansvar, ikke mindst for en effektiv drift, grøn omstilling og grundvandsbeskyttelse.

5 konkrete indsatser

Danske Vandværker har opstillet en 5-punktsplan for beskyttelsen af vores drikkevand, som også kan være med til at udvikle Danmark som grønt foregangsland for vandteknologiske løsninger:

1. En bred beskyttelsesindsats – etablering af grundvandsparker

Der er kamp om arealerne, når vi både vil have landbrug, nybyggeri, råstofindvinding og infrastruktur. Grundvandet må ikke blive taberen i det spil, for det er vigtigt, at vi også har rent drikkevand til kommende generationer.

I dag er kun ca. 1 pct. af vores samlede areal dedikeret til rent drikkevand gennem boringsnære beskyttelsesområder, BNBO. Fremover skal vi også have beskyttet strategisk vigtige indvindingsområder, hvor drikkevandet dannes. Det samlede areal for beskyttelse skal derfor flerdobles over de næste 10-20 år. Det er vigtigt med en langsigtet finansiering, som kan sikre en samlet beskyttelsesindsats.

Etableringen af grundvandsparker kræver statslig finansiering, herunder til kompensation til lodsejere, og at eventuelle juridiske barrierer ryddes af vejen. Det kræver samtidig en vilje blandt alle berørte parter til at indgå kompromiser om udnyttelse af arealerne, og derfor er det vigtigt, at alle relevante parter indkaldes til drøftelser af, hvordan parkerne konkret kan tage form – dvs. både forsyninger, potentielle lodsejere, kommuner m.fl.

Arbejdet ligger i naturlig forlængelse af den dialog, der pt. finder sted om udmøntningen af den såkaldte drikkevandsfond på finansloven for 2022, hvor der bl.a. er afsat en pulje til drikkevandsbeskyttelse

FAKTA

Grundvandsparker er områder, som ligger i vandværkernes strategisk vigtige indvindingsområder, og som man beskytter af hensyn til drikkevandet. Der må derfor ikke anvendes pesticider og andre forurenende stoffer. Til gengæld kan områderne benyttes til formål, som harmonerer med god grundvandsbeskyttelse, fx økologisk jordbrug, skovrejsning, naturgenopretning eller etablering af solcelleanlæg.

2. En national strategi og handlingsplan for PFAS

De hårdføre flourstoffer, PFAS, udgør en voksende trussel mod vores grund- og drikkevand. Derfor er der behov for at få udarbejdet en samlet plan for, hvordan vi kommer stofferne til livs. Planen skal udarbejdes af miljøministeren i samarbejde med blandt andre Danske Regioner, KL, industrien, DANVA og Danske Vandværker. Elementer i handlingsplanen bør være:

- *Ekstra fokus på PFAS-forureninger, som kan true indvindingsoplande til almene vandforsyninger.*
- *En økonomisk håndsrækning til mindre almene vandforsyninger, der er ramt af en PFAS-forurening. Vi foreslår en pulje på ca. 5 mio. kr. årligt til at dække udgifter til rensning, flytning af kildepladser, omlægning af ledningsnet mv.*
- *Flere midler til regionerne til at afværge og oprense for PFAS*
- *Udfasning af PFAS i industrien. Alle ikke-kritiske anvendelser af PFAS skal forbydes på EU-niveau.*
- *Forbud mod spildevandsslam i områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD-områder)*
- *PFAS skal indgå som et særskilt temalag i Miljøministeriets digitale datasamling, MiljøGis, på linje med for eksempel grundvandskortlægningen. Det vil gøre det nemmere at få overblik over fund og følge udviklingen.*

3. En bæredygtig og effektiv udnyttelse af vores vandressource - tænk drikkevand, miljø og klima sammen

Ikke kun i andre dele af verden, men også i Europa, er der konstant eller periodevis mangel på vand. Klimaforandringer vil uden tvivl også påvirke den danske drikkevandsforsyning, når vi får varmere vejr, længere perioder med tørke, eller mere regn i form af skybrud. Allerede i dag kan der være behov for at spare på vandet i perioder med tørke. Derfor er der brug for en politisk plan for, hvordan vi fremtidssikrer vores drikkevandsforsyning i relation til klimaforandringer. Men også i forhold til at sikre kvaliteten af drikkevandet, så det vand, der er til rådighed, også på sigt kan udnyttes til drikkevand.

Derfor er der behov for en mere helhedsorienteret plan, der kan fremtidssikre vandressourcen.

Fokus for en mere bæredygtig og effektiv udnyttelse af vores vandressource bør være:

- Produktion af drikkevand skal tænkes sammen med generel arealudnyttelse, og hvordan klimaforandringer potentielt kan påvirke ressourcen
- Mere effektiv udnyttelse af vand til produktion i industri og landbrug, herunder sekundavand til industrielle formål
- Indføre standarder for virksomheders "water footprint" (vandaftryk), fx i fødevarerproduktion
- Fortsat minimering af vandtab på vand- og spildevandsværker og i ledningsnet.
- Større brug af todelte vandsystemer, hvor fx regnvand udnyttes i husholdningerne.

4. Mere forskning i vandteknologi og vandrensning

Hvis Danmark for alvor skal fastholde sin position som foregangsland inden for rent drikkevand og vandteknologiske løsninger, kræver det vilje til investeringer. Derfor foreslår vi:

- Der afsættes flere midler til forskning og udvikling inden for vandteknologi og vandrensning, men også 4. generations digitale løsninger (netværksteknologi, IoT mv.).
- Statens grønne fonde skal gradvist øge deres investeringer i vandteknologi, så det sikres, at de understøtter vækstmiljøet for nye, danske vandteknologiske løsninger.
- Samtidig skal der sikres et endnu stærkere samarbejde mellem virksomheder og vandværker omkring udvikling af nye løsninger, som både kan anvendes nationalt og eksporteres til udlandet. Forbrugerejede vandværker er i mange tilfælde ideelle som demonstrationsanlæg, så virksomheder får prøvet løsninger af og mindsker deres kommercielle risiko forud for, at de sender produkter ud på de internationale markeder.

5. Bevar forbrugerejerskabet

Dansk drikkevandsforsyning er baseret på en decentral model. Det vil sige, at der findes mange, både små og store forsyninger – forbrugerejede og kommunale, som er tilpasset lokale forhold og antallet af forbrugere i området. Det giver lokale gevinster, både i form af effektiv drift, da det ikke er hensigtsmæssigt at transportere vand over lange afstande, og i form af lokalt og demokratisk ejerskab for forbrugerne.

Kravene til kvaliteten af drikkevandet og den teknologiske udvikling kræver dog, at man på tværs af forsyninger tænker i nye løsninger og samarbejder om alt fra drift og udvikling af nye renseløsninger til beskyttelse af arealer til drikkevandsindvinding.

Centrale elementer er:

- Den politiske regulering – særligt i form af vandsektorloven og vandforsyningsloven – skal understøtte, at der findes vandforsyninger i mange størrelser, og at større enheder ikke nødvendigvis er mere effektive end små, så længe kvaliteten og kompetencerne er i orden.
- De forbrugerejede vandværker er styret af lokale forbrugere og derfor meget opmærksomme på at holde vandtaksterne nede. Til gengæld bør de friholdes for unødvendige administrative byrder og uhensigtsmæssige økonomiske incitamenter i den økonomiske regulering. Forbrugerejede vandværker under 800.000 m³ i udpumpet mængde bør undtages vandsektorlovens formålsparagraf. På den måde mindskes administrativt besvær og udgifter til revision og rådgivning, der ikke har direkte betydning for levering af godt drikkevand.
- Den decentrale model for vandforsyning i Danmark er både effektiv og demokratisk, og Danmark har mange dygtige leverandører af vandteknologi. Mange steder i udlandet, ikke mindst i 3. verdens lande, er man afhængig af decentrale enheder til levering af vand. De mindre vandværker er derfor gode som eksperimentarium for udvikling og tilpasning af nye, innovative løsninger, der også kan bruges til eksport.
- Der bør politisk arbejdes med at udbrede kendskabet til, og nedbryde barrierer for, medlemsejede forsyninger, i tråd med anbefalingerne fra Ekspertarbejdsgruppen om demokratiske virksomheder (jf. rapport fra juni 2022).

Danske Vandværkers 5 punkts-plan

1. En bred beskyttelsesindsats – etablering af grundvandsparker
2. En national strategi og handlingsplan for PFAS
3. En bæredygtig og effektiv udnyttelse af vores vandressource - tænk drikkevand, miljø og klima sammen
4. Mere forskning i vandteknologi og vandrensning
5. Bevar forbrugerejerskabet